

การปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับ
ผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอบางใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

ADAPTING TO A NEW NORMAL LIFE OF PEOPLE DURING
THE COVID 19 PERIOD: A CASE STUDY OF AFFECTED LAID OFF
EMPLOYEES IN KUANSATOR COMMUNITY BANGROOB SUB -
DISTRICT THUNGYAI DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE,
THAILAND

ธนเดช ชัยรักษา

Tanadet Chairaksa

สุริรา ชัยรักษา เงินถาวร

Sutira Chairuksa Ngoenthaworn

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 และ 2) ศึกษาการปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2) นายกหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 3) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (กำนัน) 4) เจ้าหน้าที่ อสม. 5) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และ 6) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 จำนวนทั้งสิ้น 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

*Received 3 June 2021; Revised 22 June 2021; Accepted 24 June 2021

และสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 ได้รับผลกระทบหลายด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนถูกเลิกจ้างงาน และมีภาระหนี้สินที่ต้องใช้จ่ายอยู่ 1.2) ด้านสังคม ความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนแปลงในการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องคอยระมัดระวัง 1.3) ด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ประชาชนมีความเครียดจากการรับรู้ข่าวสารจากจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้นทุกวัน 1.4) ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม และประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดต่อกัน ต้องมีการยกเลิกไป รวมถึงวันสำคัญทางศาสนา และ 2) การปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 มีการปรับตัว ได้แก่ 2.1) การประกอบอาชีพใหม่หรืออาชีพเสริมให้พอกับรายจ่าย 2.2) การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดโดยใช้สื่อออนไลน์สร้างช่องทางการขายเพิ่ม 2.3) การเสริมสร้างสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ ให้เข้มแข็งและมีสติ และ 2.4) การปรับวิถีการดำรงชีวิตใหม่โดยเว้นระยะห่าง หลีกเลี่ยงสถานที่แออัด งดการสังสรรค์ และควรสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกจากบ้าน

คำสำคัญ: การปรับตัววิถีใหม่, โควิด-19, ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the impact of the COVID-19 and 2) study people's adaptation to a new normal life during the covid-19 period. The study was qualitative research by document data analysis. Moreover, the tools used are in-depth interviews and focus group discussion by selecting a specific sample group. The data were collected by informants such as 1) officers of Tambon Health Promoting Hospital, 2) president of Tambon Administrative Organization or deputy president of Tambon Administrative Organization or related person, 3) Subdistrict Headman (Kumnan), 4) village health volunteers, 5) Community Development officer, and 6) people's affected by covid-19 total 15 persons, for content analysis and conclusion. It was found that: 1) the impact of the COVID-19 affected in many aspects such as 1.1) economic, people have suffered layoffs and have debt obligations 1.2) society, people's livelihoods have changed in their daily lives that need to be careful 1.3) healthy and mental, people are stressed from the perception of information from the increasing number of patients every day 1.4) culture and tradition that must be canceled including religious days, and 2) Adapting to a new normal life of people during the

covid-19 period such as 2.1) new occupation or additional occupation to meet expenses, 2.2) using online marketing strategies to create additional sales channels, 2.3) enhancing physical well-being, strong mind and conscious, and 2.4) adjusting a new normal of living by keeping distance, avoiding crowded places, refraining from socializing and should wear a mask every time you leave the house.

Keywords: New Normal, Covid-19, Affected Laid Off Employees

บทนำ

โรคโควิด-19 เป็นโรคติดต่อซึ่งเกิดจากไวรัสโคโรนาชนิดที่มีการค้นพบล่าสุด ไวรัสและโรคอุบัติใหม่นี้ไม่เป็นที่รู้จักเลยก่อนที่จะมีการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนในเดือนธันวาคม ปี 2019 ขณะนี้โรคโควิด-19 มีการระบาดใหญ่ไปทั่ว ส่งผลกระทบแก่หลายประเทศทั่วโลก ในประวัติศาสตร์มนุษยเราได้ผ่านวิกฤตโรคระบาดมาแล้วหลายครั้ง แต่คงไม่มีครั้งไหนที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ สังคม และโลกได้ครอบคลุมมิติได้กว้างขวางได้เท่ากับ COVID-19 เพราะไวรัสตัวนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วยสูญเสียในระดับบุคคลแล้ว การระบาดของ coronavirus ยังส่งผลกระทบไปทั่วทุกมิติ และเกือบทุกประเทศ เนื่องจากนับแต่เราได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ แม้เส้นเขตแดนรัฐยังจะแบ่งโลกออกเป็นประเทศตามที่แสดงในแผนที่ แต่การติดต่อค้าขาย การไปมาหาสู่ รวมทั้งการสื่อสารบนโลกออนไลน์ ทำให้ผู้คนบนโลกถูกผูกไว้อย่างใกล้ชิด และผลกระทบของการสัมผัสทางตรงที่มาจากการสัมผัส และติดเชื้อ และผลกระทบทางใจที่มาจากการสื่อสารในโลกออนไลน์ที่ทำให้การรับรู้ข่าวสาร การตัดสินใจ และการตัดสินใจเกิดเป็นกระแสไปทั่วโลก และมีพลวัตที่รวดเร็ว รวมทั้งยังไม่มีใครคาดเดาได้ว่า วิกฤตการณ์ครั้งนี้จะยุติและผ่านพ้นไปเมื่อใด จากวิกฤติการระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเจ็บป่วย เสียชีวิต การหยุดงาน หรือตกงาน ส่งผลไปสู่การสูญเสียรายได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบไปสู่ ค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน โดยการสูญเสียงานหรือเสียรายได้ี้จะมีโอกาสเกิดขึ้นกับคนที่มีฐานะยากจนที่เป็นแรงงานนอกระบบ (Informal Workers) มากกว่าคนที่มีรายได้แน่นอน จากงานประจำ และมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นในประเทศด้อยพัฒนา/กำลังพัฒนา มากกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว (สำนักงานที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี., 2563)

จากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) สร้างความเสียหายอย่างเป็นวงกว้างทั้งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านสุขภาพระดับโลก (Global Health Security) เนื่องจากพบการระบาดของโรคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

และยังไม่สามารถควบคุมการระบาดของโรคได้ในหลายประเทศทั่วโลก (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อเนื่องไปสู่ระดับความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่จะเพิ่มสูงขึ้นได้ผลกระทบในระยะสั้นเหล่านี้อาจส่งผลไปสู่ผลกระทบระยะยาว เช่น การที่ประเทศจะสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจในระยะยาว (Long-Term Economic Growth) เนื่องจากจะต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการป้องกันและรักษาเชื้อไวรัสโควิด-19 นี้ จนขาดแคลนทรัพยากรในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงเกิดการสูญเสียทางด้านทุนมนุษย์ (Human Capital) ของประเทศที่จะต้องเจ็บไข้ได้ป่วยเรื้อรัง เช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับปอด หรือการที่เด็กนักเรียนนักศึกษาจะต้องหยุดเรียน โดยเฉพาะในประเทศที่มีฐานะยากจนที่ระบบการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างระบบสาธารณสุขและระบบการศึกษายังไม่ครอบคลุมทั่วถึงนัก (สำนักงานที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี., 2563) ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีมาตรการ ในการควบคุมและป้องกันโรคโควิด-19 โดยได้มีศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงมหาดไทย (ศบค.มท.) ร่วมกับกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ในการรายงานและติดตามสถานการณ์ รวมทั้งในระดับพื้นที่การดำเนินงานโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ภายใต้ความร่วมมือของศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข รายงานสถานการณ์ระบาดของโรคประจำวันเฉพาะจังหวัดที่มีการระบาดของโรคผ่านสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด ตลอดจนถึงในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับพื้นที่คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตลอดจนการเตรียมความพร้อมศักยภาพ และทรัพยากรของระบบบริการสุขภาพ การส่งเสริมการจัดการความรู้ การวิจัยและพัฒนา และการสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน การบริหารจัดการเชิงบูรณาการเพื่อการจัดการกับการระบาดของโรคโควิด-19 (มูลนิธิเพื่อพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ, 2563)

ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่หนึ่งที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นอย่างมาก โดยยอดจำนวนผู้ป่วยของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มียอดสูงมาก เพราะเป็นยอดข้อเท็จจริงที่ต้องยอมรับ เนื่องมาจากการตรวจเชิงรุกอย่างเข้มข้นทำให้มีการพบผู้ป่วยมากขึ้น และจากข้อมูลทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พื้นที่ที่ชุมชนควนสะอาดเป็นพื้นที่หนึ่งที่พบผู้ป่วยร้อยละ 40 และอีก ร้อยละ 60 ยังไม่พบเชื้อ ซึ่งทางจังหวัดจะต้องเร่งควบคุมขั้นสูงสุด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564) จากสถิติผู้ติดเชื้อจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกใหม่ ในช่วงเดือนสิงหาคม 2564 ที่ผ่านมานี้ ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับผลกระทบทั้งทางด้าน

เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ สุขภาพ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น สถานศึกษาได้มีการขยายเวลาเปิดภาคเรียน การจัดกิจกรรมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ งานศพ งานแต่งงาน ซึ่งมีการจำกัดจำนวนคนเข้าร่วมงานไม่เกิน 20 คน การปิดตลาดบางพื้นที่ภายในจังหวัดเป็นการชั่วคราว เป็นต้น ซึ่งเป็นส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลต่อผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม และมาตรการการเฝ้าระวัง การป้องกันดูแลสุขภาพของตนเองและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม รวมทั้งกระบวนการพัฒนาศักยภาพใหม่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดความตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผ่านการก่อตัวของการเปลี่ยนแปลงในปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อแนวคิดเรื่องสุขภาพทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ พฤติกรรมและวิถีชีวิตสุขภาพ และระดับมหภาค ได้แก่ โครงสร้างทางสังคมหลายประการ (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2558) จากสถานการณ์นี้ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และปรับตัวให้เข้ากับภาวะโควิด-19 ระบาด (สยามรัฐ, 2563) รวมถึงมาตรการช่วยเหลือประชาชนในโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น โครงการเราไม่ทิ้งกัน ผู้ประกันตนมาตรา 39 และ 40 การไฟฟ้า การประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.) และโครงการช่วยเหลือเกษตรกร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาการปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะตอ ตำบลบางรูป อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 และเป็นแนวทางการช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะตอ ตำบลบางรูป อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาการปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะตอ ตำบลบางรูป อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม คัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขตการวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ชุมชนควนสะอาด ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2) นายกหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 3) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (กำนัน) 4) เจ้าหน้าที่ อสม. 5) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน กลุ่มละ 2 คน และ 6) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 จำนวน 5 คนจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 โดยตรง และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และดูแลประชาชนที่ได้รับการระบาดของโรคโควิด-19

1.2 เนื้อหา ได้แก่ สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 การปรับตัวของประชาชนในช่วงโควิด-19 และบริบทชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอยะรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการระบาดของโรคโควิด-19 ด้านภาษา และวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.67-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสัมภาษณ์มีคุณภาพนำไปใช้ได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 และ 3) การปรับตัวของประชาชนในช่วงโควิด-19

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 (การสัมภาษณ์เชิงลึก) และระยะที่ 3 การปรับตัวของประชาชนในช่วงโควิด-19 (การสัมภาษณ์เชิงลึก) และสรุปโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะตอ ตำบลบางรูป อำเภอกงใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า

1. ด้านเศรษฐกิจคือ ประชาชนที่เป็นผู้ประกอบการ เช่น ร้านค้า ร้านอาหารได้รับความเดือดร้อน และผลกระทบคือ ต้องหยุดกิจการ ในส่วนของลูกจ้างโดนเลิกจ้างงาน แต่ยังมีภาระหนี้สินที่ต้องใช้จ่ายอยู่ ทำให้ต้องหางานทำ หรือประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายขึ้นมา สำหรับเกษตรกรมีผลกระทบด้านราคาผลผลิตค่อนข้างต่ำ

2. ด้านสังคมคือ ความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนแปลงในการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องคอยระมัดระวัง ไม่อยู่ในที่มีผู้คนจำนวนมาก เบียดเสียดกัน มีการเว้นระยะห่างระหว่างกัน ไม่มีการสัมผัสระหว่างกัน งดการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ การจัดงานศพ งานแต่งงานก็ต้องจำกัดจำนวนคน เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งแพร่กระจายของโรคโควิด19 นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษาต้องปรับการเรียนของนักเรียน และนักศึกษาเป็นรูปแบบการเรียนออนไลน์

3. ด้านสุขภาพคือ ด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ประชาชนมีความเครียดจากการรับรู้ข่าวสารจากจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นทุกวัน การแพร่กระจายที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความเครียด และส่งผลกระทบด้านสุขภาพ รวมถึงการพบแพทย์ หรือไปโรงพยาบาลไม่สะดวกและปลอดภัย ทำให้หลาย ๆ คนไม่ไปพบแพทย์ตามที่นัดไว้

4. ด้านวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมและประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายร้อยปี ต้องมีการยกเลิกไป เช่น ประเพณีสงกรานต์ที่มีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ การสาดน้ำสงกรานต์ ที่เคยเป็นประเพณีที่สนุกสนานก็ต้องงด งานบุญเดือนสิบเป็นช่วงเทศกาลที่มีการเดินทางกลับบ้านเพื่อเยี่ยมครอบครัว ก็ต้องงดเดินไปเพื่อเป็นการป้องกันการระบาดของโรคโควิด นอกจากนี้ วันสำคัญทางศาสนา เช่น วัดเข้าพรรษา วิสาขบูชา ที่ต้องไปวัดเพื่อฟังพระเทศนา เวียนเทียน ก็ต้องงดมีเพียงการสวดมนต์ออนไลน์ ที่ต้องมีการเวียนเทียนรอบโบสถ์ ก็กลายเป็นการเวียนเทียนแบบออนไลน์

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “สภาพทางด้านเศรษฐกิจมีรายได้ลดลงจากการหยุดกิจการ และได้นำเงินเก็บมาใช้ในการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการอุปโภค บริโภคสินค้าต่าง ๆ” (ร้านอาหารที่ 1, 2564)

“ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ก่อให้เกิดผลกระทบทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีความเครียด/วิตกกังวล และใช้ชีวิตอย่างหวาดระแวง” (เจ้าหน้าที่ อสม., 2564)

“ในด้านการศึกษาผู้ปกครองมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาเพิ่ม เช่น ค่าอินเทอร์เน็ตรายเดือน รวมถึงผู้ปกครองต้องซื้ออุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีเพิ่มเพื่อให้ลูกหลานใช้ในการเรียนการสอนแบบออนไลน์” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, 2564)

“ประชาชนมีการปรับการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้นคือ มีการระมัดระวังตนเอง ไม่อยู่ในที่มีผู้คนจำนวนมาก มีการเว้นระยะห่างระหว่างกัน ไม่มีการสัมผัสระหว่างกัน และสวมแมสทุกครั้งเมื่อออกจากบ้าน” (รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล, 2564)

และ“การพบปะกับเพื่อนบ้าน/คนในชุมชนเพื่อนัดประชุมต้องงดไป การทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เช่น งานบุญประเพณี งานศพ งานแต่งงาน และวันสำคัญทางศาสนาต้องจำกัดจำนวนคนที่เข้าร่วม และบางงานก็ต้องเลื่อนออกไปก่อน” (เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (ก้านัน), 2564)

การศึกษาการปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มสรุปได้ ดังนี้

1. การประกอบอาชีพใหม่ / อาชีพเสริมคือ มีการประกอบอาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำงานประจำ เพื่อให้มีรายได้เพียงพอจากรายจ่าย บางครอบครัวมีการประกอบอาชีพเสริมหลายอย่างด้วยกัน เช่น การเลี้ยงสัตว์ภายในสวนยาง การปลูกผักเพื่อไว้รับประทานและขาย

2. การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดโดยการใช้สื่อออนไลน์คือ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการขายของจากที่ขายแบบมีหน้าร้านให้กับลูกค้าโดยตรง เปลี่ยนมาขายแบบออนไลน์ บริการจัดส่งให้ลูกค้าแบบถึงที่ หรือแบบส่งผ่านบริษัทขนส่ง เพื่อให้ลูกค้าได้เข้าถึงการซื้อสินค้าได้หลายช่องทาง เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เพื่อให้ลูกค้าได้เข้ามาเลือกซื้อ ในกรณีที่อยู่ภายในชุมชนมีการส่งให้ถึงที่บ้าน

3. การเสริมสร้างสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจคือ การปรับตัวของประชาชนในช่วงโควิด-19 ต้องมีสติและอยู่กับปัจจุบันมากขึ้น โดยการตั้งใจ ทำความเข้าใจ ค้นพบตัวตนในมุมใหม่ การได้อยู่กับตัวเองมากขึ้น เช่น ทำอาหารทานเอง ติดตามข่าวสารแต่พอดี หากเสพข่าวสารเกี่ยวกับโควิด-19 มากเกินไปอาจทำให้เกิดความวิตกกังวลได้ รวมถึงมีการให้ความรู้ในการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือบ่อย ๆ ด้วยสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์

4. การปรับวิถีการดำรงชีวิตยุคใหม่คือ มีการปฏิบัติตามแนวทางสังคมยุคใหม่ โดยการเว้นระยะห่าง หลีกเลี่ยงสถานที่แออัด งดการสังสรรค์ มีการสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกจากบ้าน หากไม่จำเป็นก็จะไม่ออกจากบ้าน ไม่ไปในสถานที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากสถานประกอบการ ร้านอาหาร ร้านค้าต่าง ๆ ไม่สามารถดำเนินกิจการได้ตามปกติ และบางส่วนโดนเลิกจ้างงาน แต่ยังคงต้องรับสภาพหนี้สิน ด้านสังคม ประชาชนเปลี่ยนแปลงในการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องคอยระมัดระวัง ไม่อยู่ในที่มีผู้คนจำนวนมาก งดการจัดงานและจำกัดจำนวนคน ด้านสุขภาพ ด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ประชาชนมีความเครียดจากการรับรู้ข่าวสารผู้ป่วยที่ติดเชื้อเพิ่มขึ้นทุกวัน และเมื่อมีการพบแพทย์ต้องเลื่อนนัดออกไปก่อน และด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมและประเพณี กิจกรรมที่เคยปฏิบัติสืบทอดต้องมีการยกเลิกไปเพื่อป้องกันการระบาดของโรคโควิด เนื่องจากไม่สามารถรวมตัวได้และเป็นความเสี่ยงของการติดเชื้อ ดังที่ ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์ กล่าวว่า วิกฤตการณ์ของเชื้อไวรัสผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ โดยจะแสดงอาการตั้งแต่ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ คัดจมูก เจ็บคอ ไอ และมีไข้ โดยในบางรายที่มีอาการรุนแรงจะมีการปอดบวมหรือหายใจลำบากร่วมด้วยบางรายเสียชีวิตได้แต่พบไม่บ่อยนัก เกิดการสูญเสียทางด้านทุนมนุษย์ (Human Capital) ของประเทศ เมื่อคนไม่สามารถเดินทางออกจากบ้านได้ ธุรกิจจำนวนมากจึงได้ รับผลกระทบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจค้าขาย ธุรกิจท่องเที่ยว ฯลฯ ในช่วงไม่กี่เดือนที่ผ่านมา บริษัทและห้างร้านจำนวนมากต้องทยอยปิดตัว และในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อม โรคอุบัติใหม่ และพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างฉับพลัน ความหมายของ “New Normal เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่เพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น คนที่ยังไม่ติดก็จะระวังตัว มีการใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือให้ถูกต้อง ไม่เอามือไปสัมผัสบริเวณใบหน้า มีระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ใช้ชีวิตในพื้นที่ส่วนรวม มีระยะห่างประมาณ 2 เมตร สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญและจะเป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิตของเราไปอีกนาน (ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์, 2563) สุปัตรา รุ่งรัตน์ กล่าวถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและ สังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีการปรับตัวโดยการสวมหน้ากากอนามัยเพื่อไม่ให้รับเชื้อโควิด-19 ล้างมือด้วยสบู่ก่อนและหลังปรุงอาหารพกแอลกอฮอล์เจลบางครั้ง และเว้นระยะเพื่อลดระยะเวลาการอยู่ในพื้นที่สาธารณะโดยเห็นว่าวิธีดังกล่าวช่วยลดโอกาสการระบาดของโรคโควิด-19 ได้ปาน

กลาง (สุพัตรา รุ่งรัตน์, 2564) อีกทั้ง จารุวรรณ กิตตินราภรณ์ ได้กล่าวว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านการประกอบอาชีพและปัจจัยการมีรายได้ที่แตกต่างกัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบจากการลดลงของรายได้มักจะไม่ค่อยเปิดรับข่าวสาร เนื่องจากอาจจะนำไปสู่สภาวะทางจิตที่แย่ง ความเครียดอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายในการระบาดช่วงแรก กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อ อินเทอร์เน็ตมากที่สุด (จารุวรรณ กิตตินราภรณ์, 2564)

จากการศึกษาการปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษาผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 4 ด้าน ได้แก่ด้านการประกอบอาชีพใหม่หรืออาชีพเสริม ประชาชนมีการประกอบอาชีพหลักคือ อาชีพกรีดยาง และมีอาชีพเสริมคือ การเลี้ยงสัตว์ การปลูกผักเพื่อไว้รับประทานและขาย ด้านการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดโดยการใช้สื่อออนไลน์ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการขายเดิมมีหน้าร้านให้กับลูกค้าโดยตรงก็เปลี่ยนเป็นขายแบบออนไลน์ ด้านการเสริมสร้างสภาวะทางร่างกาย และจิตใจ ประชาชนมีสติและอยู่กับปัจจุบันมากขึ้นคือ ตั้งสติ ทำความเข้าใจ และอยู่กับตัวเองมากขึ้น และด้านการปรับวิถีการดำรงชีวิตยุคใหม่ มีการปฏิบัติตามแนวทางสังคมยุคใหม่ โดยการเว้นระยะห่าง หลีกเลี่ยงสถานที่แออัดงดการสังสรรค์ มีการสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกจากบ้าน เนื่องจากเป็นการป้องกัน ดูแลสุขภาพของตนเองและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ดังที่ ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์ ได้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างฉับพลัน ความหมายของ “New Normal” เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่เพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น คนที่ยังไม่ติดก็จะระวังตัว มีการใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือให้ถูกต้อง ไม่เอามือไปสัมผัสบริเวณใบหน้า มีระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ใช้ชีวิตในพื้นที่ส่วนรวมมีระยะห่างประมาณ 2 เมตร สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญและจะเป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิตของเราไปอีกนาน หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่ต้องทำตลอดไป เพื่อไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดโรคทางเดินหายใจอื่น ๆ โดยเฉพาะโควิด-19 (ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์, 2563) และระวิ แก้วสุกใส และคณะ กล่าวว่า ประชาชนในจังหวัดนราธิวาสมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่เพื่อป้องกันโรคโควิด -19 ประกอบด้วย การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือและการหลีกเลี่ยงการไปในสถานที่ชุมชน อยู่ในระดับมาก และมีวิธีการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมคือ วิธีการพูดคุยกันแบบเว้นระยะ รวมถึงมีการปรับตัวด้านเศรษฐกิจคือ การสร้างอาชีพใหม่ เช่น เปลี่ยนจากการขายสินค้าเฉพาะหน้าร้านเท่านั้นเปลี่ยนเป็นการขายสินค้าออนไลน์ และมีการวางแผนการใช้เงินของครัวเรือน (ระวิ แก้วสุกใส และคณะ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบ ถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจผู้ประกอบการได้รับความเดือดร้อนต้องหยุดกิจการ ส่วนของลูกจ้างโดนเลิกจ้างงาน แต่ยังมีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ 2) ด้านสังคม ปรับการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องคอยระมัดระวัง ไม่อยู่ในที่มีผู้คนจำนวนมาก มีการเว้นระยะห่างระหว่างกัน และสถาบันการศึกษาต้องปรับการเรียนแบบการเรียนออนไลน์ 3) ด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต มีความเครียดจากการรับรู้ข่าวสารจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อ และการพบแพทย์ หรือไปโรงพยาบาลรู้สึกไม่สะดวกและปลอดภัย และ 4) ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมและประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดต่อกันต้องมีการยกเลิกไป และวันสำคัญทางศาสนาต้องงดมีเพียงการสวดมนต์ออนไลน์ การปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) การประกอบอาชีพใหม่ / อาชีพเสริม มีการเลี้ยงสัตว์ภายในสวนยาง การปลูกผักเพื่อไว้รับประทานและขาย 2) การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดโดยการใช้สื่อออนไลน์ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการขายแบบออนไลน์ บริการจัดส่งให้ลูกค้าแบบถึงที่ หรือแบบส่งผ่านบริษัทขนส่ง 3) การเสริมสร้างสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ โดยการตั้งสติทำความเข้าใจกับสถานการณ์ และ 4) การปรับวิถีการดำรงชีวิตยุคใหม่ โดยการเว้นระยะห่าง หลีกเลี้ยงสถานที่แออัด งดการสังสรรค์ มีการสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกจากบ้าน ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดหาอาชีพสำหรับผู้ตกงานที่กลับมายังภูมิภาคของตนเอง 2) ด้านสังคมควรปฏิบัติตามคำแนะนำในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเคร่งครัด และ 3) ด้านสุขภาพ หน่วยงานภาครัฐควรจัดหาอุปกรณ์ในการป้องกันแก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์แก่ประชาชน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19 ต่อการปรับตัวในองค์การบริหารภาครัฐ 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวในการจัดการองค์กร และ 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในช่วงวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด 19

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง การปรับตัววิถีใหม่ของประชาชนในช่วงโควิด-19 กรณีศึกษา ผู้ได้รับผลกระทบถูกเลิกจ้างงาน ชุมชนควนสะอาด ตำบลบางรูป อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาและอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ผศ. ดร.สุธีรา ชัยรักษา เงินถาวร อาจารย์ ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ และอาจารย์อุดมศักดิ์ เดโชชัย

อาจารย์ผู้ให้ความกรุณารับเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ข้อคิดและให้งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบคุณเป็นอย่างสูงตามระเบียบวิธี จึงทำให้งานวิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์และแนะนำข้อเสนอแนะอื่น ๆ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จสุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้กำลังใจและให้คำแนะนำและกำลังใจเสมอมาจนในการศึกษาในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2564 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>
- จารุวรรณ กิตตินราภรณ์. (2564). การใช้สื่อกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปกติใหม่ด้านสุขภาพ ในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid-19): กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 25(1), 15-34.
- เจ้าหน้าที่ อสม. (15 มกราคม 2564). ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19. (ธนเดช ชัยรักษา, ผู้สัมภาษณ์)
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (ก้านัน). (7 กุมภาพันธ์ 2564). ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19. (ธนเดช ชัยรักษา, ผู้สัมภาษณ์)
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบล. (20 มกราคม 2564). ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19. (ธนเดช ชัยรักษา, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2558). ความรู้ อารมณ์ และสุขภาพ: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ. (2563). รายงานโครงการพัฒนากอบยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุขเพื่อตอบสนองต่อการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล. (6 กุมภาพันธ์ 2564). ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19. (ธนเดช ชัยรักษา, ผู้สัมภาษณ์)
- ระวี แก้วสุกใส และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการรับรู้กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ เพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนจังหวัดนราธิวาส. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 8(2), 67-79.

- ร้านอาหารที่ 1. (6 กุมภาพันธ์ 2564). ผลกระทบที่ได้รับจากการระบาดของโรคโควิด-19. (ธนเดช ชัยรักษา, ผู้สัมภาษณ์)
- ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์. (2563). วิฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร Covid 19 Crisis Affect Social Change. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 3(2), 1-14.
- สยามรัฐ. (2563). ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และปรับตัวให้เข้ากับภาวะโควิด-19 ระบาด. เรียกใช้เมื่อ 19 ตุลาคม 2563 จาก <https://siamrath.co.th/n/165053>
- สำนักงานที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (2563). โควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 19 ตุลาคม 2563 จาก <https://ostdc.org/th/news/wyudycoz5plhz95hicd19 soyca1al1n>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม จากผลกระทบของไวรัสโควิด-19 และโครงการภายใต้กรอบวงเงิน 4 แสนล้านบาท ตาม พ.ร.ก.กู้เงินฯ 1 ล้านล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 19 ตุลาคม 2563 จาก <http://nsc.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2020/07/.pdf>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2564). สถานการณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.nakhonsihealth.org>
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเฟื่องฟ้า พรินติ้ง.
- สุพัตรา รุ่งรัตน์. (2564). ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลาจังหวัดยะลา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(2), 160-174.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins.